

ख्रिस्ती श्रद्धेचे चार पैलू

फा. (डॉ.) रॉबर्ट डिसोजा
संचालक, कुटुंब आयोग, वसई

प्रस्तावना

परमेश्वराने माणसाला जीवनाची, मानवी जीवनाची, ख्रिस्ती जीवनाची, धार्मिक जीवनाची आणि आध्यात्मिक जीवनाची देणगी दिलेली आहे. जीवनाची देणगी माणसाला लाभते ती श्वासोच्छ्वासाद्वारे, मानवी जीवनाची देणगी तो उपभोगतो आपल्या शरीराद्वारे, ख्रिस्ती जीवनाची देणगी त्याला मिळते ती साक्रामेताद्वारे, धार्मिक जीवन त्याच्या वाट्याला येते ते विविध धार्मिक साधनेद्वारे आणि अध्यात्मात मनुष्य वाढत जातो तो आपल्या प्रार्थनामय जीवनाद्वारे. माणसाला ख्रिस्ती श्रद्धेची आणि पर्यायाने ख्रिस्ती जीवनाची देणगी पूर्णपणे उपभोगता यावी म्हणून त्याला चार पैलूंनी निगडित असावे लागते. हे चार पैलू इंग्रजी भाषेतील C ह्या अक्षरावरून सुरु होणाऱ्या चार शब्दांत मांडता येतील. पहिला C आहे Creed (विश्वासांगिकार), दुसरा C आहे Code (धर्मकायदा), तिसरा C आहे Cult (उपासना) आणि शेवटचा C आहे Community (समूह). अस्सल ख्रिस्ती जीवन जगायचे असेल तर माणसाला आपल्या श्रद्धेचा अंगिकार करून ती प्रकट करावी लागते, तिच्याविषयीचे कायदे पाळावे लागतात, ती उपासनेमध्ये साजरी करावी लागते आणि शेवटी समूहामध्ये जगावी लागते. हे सर्व करता यावे म्हणून श्रद्धेचा पध्दतशीर अभ्यास करावा लागतो. त्या अभ्यासाला ईशज्ञान (Theology) असे म्हणतात. या ईशज्ञानाशिवाय अध्यात्म आंधळे असते आणि अध्यात्माविना ईशज्ञान हा कोरडा विचार ठरू शकतो. म्हणूनच ह्या अधिवेशनात श्रद्धेच्या चार पैलूंवर पध्दतशीर चिंतन करू या.

अ) प्रेषितांचा विश्वासांगिकार (Creed)

ख्रिस्तसभेमध्ये प्रेषितांच्या काळापासून चालत आलेली श्रद्धा आणि इसवी सन ३२५ साली नायसिया येथे झालेल्या परिषदेने संमत केलेले श्रद्धाप्रकटन संक्षिप्त व दीर्घ अशा दोन स्वरूपात उपलब्ध आहे. त्यापैकी प्रेषितांचा विश्वासांगिकार प्रत्येक रविवारी आणि सोहळ्याच्या मिस्सामध्ये म्हटला जातो. पुनरुत्थानाच्या जागरणविधीत हाच विश्वासांगिकार प्रश्नोत्तर रूपाने प्रकट केला जातो. बाळाच्या / प्रौढाच्या बाप्तिस्म्यामध्येसुद्धा हा विश्वासांगिकार प्रश्नोत्तर रूपाने सादर केला जातो. नायसियन श्रद्धाप्रकटन थोडेसे दीर्घ असून ते जरी क्वचितच म्हटले जाते असले तरी २०११ साली प्रसृत करण्यात आलेल्या रोमन मिस्साग्रंथाच्या नवीन आवृत्तीमध्ये या नायसियन श्रद्धाप्रकटनाला महत्वाचे स्थान देण्यात आलेले आहे. प्रेषितांच्या विश्वासांगिकारामध्ये पिता, पुत्र आणि पवित्र आत्मा ह्यांच्यावरील श्रद्धा ही प्राथमिक धर्मसत्यांवरील श्रद्धा (त्रैक्य, ख्रिस्तज्ञान, तारण, पवित्र आत्मा, इ.) असते तर पवित्र कॅथोलिक ख्रिस्तसभा, संतांचा परस्परसंबंध, पापांची क्षमा, देहाचे पुनरुत्थान आणि अनंत काळचे जीवन ह्यांच्यावरील श्रद्धा ही दुय्यम धर्मसत्यांवरील श्रद्धा असते. प्राथमिक आणि दुय्यम सत्यांची अदलाबदल झाल्यामुळे कॅथोलिक धर्म आणि प्रॉटेस्टंट पंथ यांमधील दरी रूंदावत गेलेली आहे.

२) धर्मकायदा (Code of Canon Law)

ख्रिस्ती व्यक्तीने आपली श्रद्धा जोपासताना कशी वर्तणूक ठेवावी याविषयी काही नियमावली निश्चित करण्यात आलेली आहे. एखादा रितीरिवाज, समाजात परंपरा निर्माण करतो. परंपरा पुढे समुदायाचा अविभाज्य घटक बनते. त्यातूनच काही अलिखित नियम तयार होतात. नियमभंग करणाऱ्याला शिक्षा ठोठावली जाते. त्यानंतर त्यांचे कायद्यात रूपांतर होते. पुढे हे कायदे बंधनकारक बनतात. ख्रिस्ती धर्मांमध्ये बाप्टिस्मा व प्रथम ख्रिस्तशरीर कधी घ्यावे? धर्मआईबापाचे वय, त्यांची पात्रता कोणती? धर्मगुरू वा सिस्टर्स होऊ इच्छिणाऱ्यांचे वय, त्यांची पात्रता, तसेच रविवारची मिस्सा, आंतरधर्मीय, आंतरपंथीय विवाह, प्रायश्चित्त काळातील उपवास, पवित्र आठवड्याची कर्तव्ये, अंत्यविधीविषयी नियम, कायद्याने बंधनकारक असलेल्या गोष्टी (उपवास, मिस्सा, प्रायश्चित्त साक्रामेंत), प्रापंचिकांची कर्तव्ये आणि अधिकार यासंदर्भात काही धर्मकायदे आहेत. ते न पाळणाऱ्यांसाठीही नियम आहेत. उदा. जीवन साथीदार जिवंत असताना व लग्न अवैध ठरलेले नसताना दुसऱ्या व्यक्तीबरोबर कोर्टात लग्न करणाऱ्या व्यक्तीला चर्चमध्ये कम्युनियन दिले जात नाही. अशा स्वरूपाचे धर्मकायदे १९१७ आणि १९८३ मध्ये अस्तित्वात आले.

३. उपासना (Cult)

उप म्हणजे जवळ, आसना म्हणजे बसणे, वस्ती करणे. उपासना म्हणजे परमेश्वराच्या जवळ राहण्यासाठी विशिष्ट आवश्यक ती बाह्य व आंतरिक स्थिती तयार करणे. पवित्र मिस्साबली हा ख्रिस्ती श्रद्धेचा उगम आणि उत्कर्षबिंदू असतो. त्या मिस्साला प्रमुख उपासना म्हणतात. ह्या उपासनेच्या पायावर ख्रिस्ती श्रद्धेची इतर साक्रामेंते उभी असतात. श्रद्धाप्रकटनामध्ये (अ) श्रद्धा प्रकट केली जाते, धर्मकायद्यामध्ये (ब) तिचे काटेकोर पालन केले जाते तर उपासनेमध्ये (क) ही श्रद्धा साजरी केली जाते. प्रत्येक साक्रामेंताचा खास असा उपासनाविधी असतो तशीच काही खास अशी चिन्हे असतात. त्याद्वारे व्यक्तीला परमेश्वराच्या अदृश्य कृपेचा अनुभव येतो. सात साक्रामेंताव्यतिरिक्त अंत्यविधी किंवा एखाद्या संताच्या अवशेषाची भक्ती यासारखे संस्कारीत (Sacramentals) ख्रिस्ती धर्मात महत्त्वाचे मानले जाते. उपासनेव्यतिरिक्त उपउपासनेला ख्रिस्ती धर्मात महत्त्वाचे स्थान आहे. त्यात नोव्हेना, रोझरी, त्रिदिन प्रार्थना, तीर्थयात्रा, वैयक्तिक भक्ती, वैयक्तिक उपवास... अशा गोष्टींचा समावेश होतो.

४. सामुदायिक जीवन (Community)

समूह म्हणजे केवळ जमाव नाही तर एकाच आत्म्याने, एकाच श्रद्धेने, एकाच बाप्टिस्म्याने प्रेरित झालेला एकदिलाचा, एकजिवाचा, येशूचे एक शरीर बनलेला असा श्रद्धावंतांचा समुदाय होय. ख्रिस्ती श्रद्धा ही केवळ वैयक्तिक स्वरूपाची असू शकत नाही. ती सामुदायिक स्वरूपाची असते. एखादा मनुष्य एखाद्या ख्रिस्ती कुटुंबात जन्माला येतो किंवा एखाद्या ख्रिस्ती समूहाच्या जीवनपद्धतीमुळे प्रभावित झाल्याने ख्रिस्ती जीवन जगू लागतो. ख्रिस्ती समूहाशी असलेले त्याचे नाते अ) दहा आज्ञांचे पालन ब) बायबल चिंतन, क) साक्रामेंताचा स्वीकार, ड) सामुदायिक प्रार्थना, इ) ख्रिस्तसभेशी निष्ठा, फ) समुदायाची सेवा (विवाह किंवा गुरुदीक्षा हे साक्रामेंत स्वीकारून) अशा विविध माध्यमातून दृढ करता येते.

प्रश्न : १. ख्रिस्ती श्रद्धेच्या वरील चार पैलूंना डोळ्यांसमोर ठेवून आपले कुटुंब, धर्मग्राम, धर्मप्रांत आणि विश्वव्यापी ख्रिस्तसभा ह्यांची धार्मिक प्रगती अजमावण्याचा प्रयत्न करा.

२. विश्वासांगिकारातील प्राथमिक व दुय्यम सत्ये कोणती? त्यात अदलाबदल झाल्यामुळे कॅथोलिक व प्रोटेस्टंट यांमध्ये नेमकी कोणती दरी निर्माण झालेली आहे?
३. धर्मकायदे न पाळल्यामुळे ख्रिस्ती धर्मात कोणकोणते प्रश्न निर्माण होतात? उदाहरणे द्या.
४. उपासनेपेक्षा भाविकांचा कल उपउपासनेकडे असतो हे आपल्याला पटते का? का?
५. सामुदायिक जीवनात श्रद्धा जोपासताना आज भाविकांना कोणकोणत्या आव्हानांना सामोरे जावे लागत आहे?